

PORIN KAUPUNGIN ASUKASTUPATOIMINTA
– Yhteistyö ja kehittäminen alueellisten
yhteistyökumppanien näkökulmasta

Anne Salin

Opinnäytetyö

Kevät 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Länsi Pori

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali- ja kasvatusalan suuntautumis-
vaihtoehto

Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Salin, Anne. Porin kaupungin asukastupatoiminta – Yhteistyö ja kehittäminen alueellisten yhteistyökumppanien näkökulmasta. Pori, kevät 2012, 36 s. 2 liitettä.

Ohjaajat: Koivumäki, Risto & Vuorela, Rauli

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak, Länsi Pori.

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaali- ja kasvatustieteiden suuntautumisvaihtoehto,
sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Porin kaupungin toimintana tehtävää asukastupatoimintaa alueellisten yhteistyökumppaneiden kokemana ja yhteistyötä sekä asukastupatoiminnan kehittämistä heidän näkökulmastaan.

Tutkimus suoritettiin alueellisille yhteistyökumppaneille, jotka toimivat niillä alueilla missä kaupungin toimintana asukastupia ylläpidetään eli Sampolassa, Pihlavassa ja Pormestarinluodossa. Haastateltaviksi valikoituivat lähiötyöntekijöiden palautteen perusteella alueiden nuorisotyöntekijät, diakoniatyöntekijät ja asukasjärjestöjen puheenjohtajat sekä edustaja Pormestarinluodon kirjatuvalla.

Tutkimus oli kvalitatiivinen ja se toteutettiin teemahaastatteluna ryhmittäin. Tutkimuskysymykset olivat: Millainen on Porin kaupungin asukastupien nykyisen toiminnan merkitys alueellanne? Mitä kehittämistarpeita näette kaupungin asukastupatoiminnassa? Tutkimustulosten analysoinnissa käytettiin apuna sisällönanalyysejä.

Tutkimustulosten perusteella asukastupilla on lähiöissä erittäin tärkeä merkitys kaikille avoimena kohtaamispaikkana. Niiden toiminnan katsotaan aktivoivan ja tarjoavan mahdollisuuksia osallisuuteen samalla, kun ne lisäävät yhteisöllisyyttä alueilla.

Kehittämiskohteina esille nousivat muun muassa tiedotustoiminnan parantaminen ja aukioloaikojen laajentaminen sekä yhteistyön lisääminen kaupungin toimintana järjestettävän asukastupatoiminnan ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken.

Asiasanat: kvalitatiivinen tutkimus, teemahaastattelu, asukastupatoiminta, kehittäminen, yhteisöllisyys, osallisuus

ABSTRACT

Salin, Anne. Work at community centres in Pori. 36p., 2 appendices. Language:Finnish. Pori spring 2012.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree programme in Social Services.
Option in Social Services and Education.
Degree: Bachelor of Social Services
Supervisors: Koivumäki, Risto & Vuorela, Rauli

The aim of the research was to chart how regional partners experienced the meaning of the work done at community centres in Pori and what kind of development should be done there from the cooperation partners` point of view.

The research was performed for regional partners situating on suburbs where the community centres kept up by Pori town also operates; in practice in Sampola, Pihlava and Pormestarinluoto. Youth workers, deacon workers and chairmans from the resident associations partisipated. There was also a representative from the local library in Pormestarinluoto.

The research was qualitative and the material was collected by theme interviews in groups. The study questions were: What kind of meaning does the work done at the community centre have in your suburb nowadays? What kind of needs are there to develop the activities from your point of view? The material was analyzed by content analysis.

According to the results, community centres are very important places in the suburbs as open meeting places for everyone. The activities activate people to participate, and they offer different ways to contribute as well as community spirit on areas. For example improving information and widening office hours were development targets. Also increasing the co-operation between community centres and the so called third sector was mentioned as an important part of development.

Keywords: qualitative research, theme interview, activity on community centre, development, community spirit, contribution

SISÄLLYS:

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
SISÄLLYS:	4
1 JOHDANTO	5
2 LÄHIÖT	4
3 YHTEISÖSOSIAALITYÖ	7
3.1 PORIN KAUPUNGIN ASUKASTUVAT JA NIIDEN TOIMINTA	9
3.2 KOMPAKTI KAUPUNKI-LÄHIÖPROJEKTI	11
3.3 MANSIKKAPAIKKA	12
4 YHTEISÖLLISYYS	15
5 OSALLISUUS	17
6 SYRJÄYTYMINEN	18
7 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄ	20
7.1 KVALITATIIVINEN TUTKIMUS	20
7.2 TEEMAHAASTATTELU	21
7.3 RYHMÄHAASTATTELU	23
7.4 SISÄLLÖNANALYYSI.....	24
8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
9 TUTKIMUSTULOKSET	26
10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	29
11 LÄHTEET:	33
LIITE 1	37
LIITE 2	38

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihepiiri selkiytyi itselleni OS-opintokokonaisuuden työharjoittelussa, jonka suoritin Porin kaupungin asukastuvilla. Harjoittelun kuluessa nousi esiin asukastuvilla tehtävän sosiaalityön aliarvostus. Työ on jollakin tasolla näkymätöntä sosiaalityön kentässä ja monet pitävät sitä pelkkänä puuhasteluna.

Syrjäytymisen ennalta ehkäisyssä ja ihmisten osallistamisessa lähiötyö on kuitenkin erittäin tärkeää työtä ja sitä voidaan tehdä lähellä niitä ihmisiä, jotka aidosti ovat syrjäytymisvaarassa. Porin kaupungin asukastuvista on tehty vain yksi opinnäytetyö aikaisemmin. Vuonna 2009 Kirsti ja Outi Rosenqvist tekivät Satakunnan ammattikorkeakoulussa työn, jossa he selvittivät kaupungin asukastupien asiakasrakennetta, asiakkaiden kokemuksia hyvinvoinnista ja palvelutarpeista (Rosenqvist, Rosenqvist 2009, 6.) Näin ollen Porin kaupungin asukastupien paikallisten yhteistyökumppaneiden ajatuksia ja tarpeita ei ole aikaisemmin kartoitettu. Kaupungin työnä asukastupatoimintaa on tehty jo yli kymmenen vuotta.

Ensimmäisessä verstaistunnossa toin esiin ajatuksen, että tekisin tutkimuksen joko siitä, millainen asema ja merkitys kaupungin lähiötyöllä on lähiötyöntekijöiden itsensä, sosiaalityöntekijöiden ja alueiden muiden toimijoiden mielestä sosiaalityön kentässä Porissa tai että tutkisin asukastupatoimintaa asiakaslähtöisesti. Verstaan jälkeen olin yhteydessä Porin perusturvan aikuissosiaalityön päällikköön Kaiju Hämäläiseen (henkilökohtainen tiedonanto 3.2.2011), jonka mielestä tällä hetkellä tärkeämpi ja ajankohtaisempi tutkimuskohde olisi kuitenkin asukastupatoiminta yhteistyökumppaneiden kokemana ja kehittämistarpeet heidän näkökulmastaan.

Akuutin tarpeen taustalta löytyy myös asukastupatoiminnasta tehty valtuustoaloite. Sen mukaan Porin kaupungin ylläpitämien asukastupien organisointi ei ole yhdyskuntatyön periaatteiden mukaista. Valtuustoaloitteessa kerrotaan myös asukastupien ja paikallisten asukkaiden sekä yhteisöjen välisen yhteistyön olevan satunnaista. (Pori i.a.) Tähän yhteistyöhön, sen nykytilaan ja kehittämiskohteisiin, asukastupien ja alueilla toimivien yhteistyökumppaneiden kesken aion opinnäytetyössäni keskittyä.

2 LÄHIÖT

Vaikka suomalaisille lähiöille on hankala antaa kattavaa määritelmää, tuotantotavan mukaan löytyy ulkoisesti yhdistäviä tekijöitä useita. Näitä ovat rakennuskannan tuotantotapa, ikä, lähiympäristön puutteellinen toteutus rakennusvaiheessa, kaavalliset perusratkaisut ja erillinen sijainti kaupunkirakenteessa. Vuosien kuluessa lähiö on vakiintunut suomalaiseksi käsitteeksi, johon on liitetty hyvinkin voimakkaita merkityssisältöjä. Lähiömielikuvien synnyssä suuri merkitys on ollut niin tiedotusvälineillä, suunnittelijoilla, virkamiehillä kuin myös asukkailla. (Ympäristöministeriö 1996, 10–11).

Suomi kaupungistui verraten myöhään suhteessa muihin Länsi-Euroopan maihin. Suomalainen lähiöaate ja -ajattelu syntyivät 1940-luvulla englantilaisten suurkaupunkien asumisoloja parantamaan pyrkineen hajakeskityksperiaatteen ja saksalaisen siedlung – ajattelun suomalaiskansallisena sovelluksena. Sotien jälkeen 1950 – luvulla syntyivät metsäkaupungit ja kaupungistumisen voimistuttua 1960- ja 70-luvuilla varsinaiset ruutukaavaan mukautetut kerrostalolähiöt. (Ympäristöministeriö 1999, 6.)

Teollistuvassa Suomessa lähiöt nähtiin aikanaan hyvin edistyksellisenä väestön asuttamismuotona. Kaupunkeihin muutti työn perässä maalta paljon ihmisiä ja ajateltiin, että lähiöt poistavat Suomen asumisongelmat ja nostavat väestön elintasoja. Lähiömallin oli määrä palvella myös hyvinvointitavoitteita. Tavoitetta ei kuitenkaan saavutettu vaan lyhyen optimistisen ja odotusten sävyttämän ajanjakson jälkeen lähiöt on nähty pääasiassa ongelmien perspektiivistä. On sanottu, että lähiöissä yhdistyvät kaupungin ja maaseudun huonoimmat puolet. Lähiökeskustelussa painopiste on eri aikoina vaihdellut ja lähiöiden ongelmat on eri yhteyksissä määritelty esteettisiksi, toiminnallisiksi, moraalisisiksi ja sosiaalisiksi. (Karjalainen, Karisto, Seppänen 2002, 253.)

Lähiöt rakennettiin aikakautensa ihanteiden mukaisesti tukemaan modernin elämisen tapaa, eli yhteiskuntaan jossa toimeentulo saatiin palkkatyöstä hierarkkisilta työmarkkinoilta. Kuluttamisen ja palkkatyön kautta kansalaisista tuli riippuvaisia hyvinvointivaltion palveluista. Lähiöajattelun taustalta löytyy myös kulttuurisen

yksilöllistymisen ihanne, sillä vaikka elämänmuodon keskeinen yhteisö oli ydinperhe, ihannoitiin perheen ulkopuolella henkilökohtaista vapautta ja minimaalista riippuvuuksien määrää. (Ympäristöministeriö 1996, 11.)

Alkuvuosina lähiöihin muutettiin pääasiassa asumistason vuoksi. Maaseutumuutto suuntautui pääasiassa pienten, läheisten kaupunkien lähiöihin, kun taas suurkaupunkien lähiöihin muutettiin erityisesti itse kaupungista. 1960–1970-luvuilla erityisesti nuoret perheet muuttivat lähiöihin suuremman asunnon ja mukavuuksien vuoksi. Alkuvuosina lähiöissä asuikin paljon lapsiperheitä, mutta väestö- ja sosiaalirakenteessa on tapahtunut sen jälkeen muutoksia väestön ikääntymisen ja etnisyyden lisääntymisen vuoksi. (Ympäristöministeriö 1996, 21–23.)

Lähiöt on aikaisemmin nähty paikkoina, joissa syrjäytyneet asuvat. 1990-luvulla otettiin käyttöön uusi puhetapa, jonka mukaan itse lähiöt nähdään syrjäytyneinä paikkoina. Asumista näillä alueilla pidetään jo sinällään riskinä syrjäytyä. Kuitenkin, useiden empiiristen tutkimusten perusteella leimaantuneilla alueilla asuvat ihmiset ovat usein tyytyväisiä asuinalueisiinsa eivätkä näe asuinympäristössään ongelmia. (Karjalainen, Karisto, Seppänen 2002, 254.)

Irene Roivainen on vuonna 1999 tehnyt tutkimuksen ”Sokeripala metsän keskellä Lähiö sanomalehden konstruktiona” Tutkimuksessa hän on selvittänyt, miten julkisuus on eri aikoina konstruoinut lähiön. Aineistona Roivainen on käyttänyt Helsingin Sanomien arkistoimaa (asuma)lähiökirjoittelua vuosina 1968–1993. (Roivainen 1999, 10.)

Tutkimuksen mukaan 1950-luvun loppupuolelta 1960-luvun alkuun lähiö on nähty urbaanina mahdollisuutena; modernin, kaupunkimaisen elämäntavan lupauksena. 1960-luvun alussa lähiöiden kuvaukset lähes vaimenivat, kunnes 1960-luvun puolivälissä kirjoittelu elpyy ja alkaa saada ongelmakeskeistä kategorisaatiota. 1960-luvun lopussa kirjoittelu on jo ongelmakeskeistä. 1970-luvun alkupuolelta löytyy muutama positiivinen uutinen, muuten kirjoittelu säilyy ongelmakeskeisenä lähes 1990-luvun puoliväliin saakka. (Roivainen 1999, 111.) 1990-luvulla ongelmälähiöpuhe muuttui puheeksi urbaaneista slummeista ja sen rinnalle ilmestyi toinenkin tapa puhua lähiöistä: lähiöiden muisteleminen kotiseutuna (Roivainen 1999, 114).

Palvelutaso lähiöissä vaihtelee lähiöstä riippuen paljon, mutta yleisesti ottaen lähiöiden palvelut voidaan karkeasti jaotella kolmeen ryhmään: julkisiin, kaupallisiin ja niin sanottuihin kolmannen sektorin palveluihin. Osa näistä palveluista on lakisääteisiä, osa perustuu liiketoimintaan, osa voittoa tavoittelemattomaan toimintaan ja osa vapaaehtoisvoimin tehtävään työhön. Näin ollen kyse on moniulotteisesta kokonaisuudesta jossa eri palvelut ja palvelutuottajat täydentävät toisiaan. (Halme, Koski, Niskanen, Kurki 2001, 8.)

Julkisia palveluita ovat pääasiassa verovaroin rahoitettavat kaikille yhteiset peruspalvelut. Näihin kuluvat esimerkiksi julkinen liikenne, koulut, päiväkodit ja urheilukentät. Palveluntuottajina toimivat pääasiassa kunnat, kuntaliitot ja valtio. Julkisia palveluita voivat tuottaa myös yksityiset yritykset ja yhdistykset, joilta kunta ostaa palvelua. (Halme ym. 2001, 8.)

Kaupallisiin palveluihin kuuluvat esimerkiksi päivittäistavarakaupat, myymälät, pankki- ja postipalvelut, kampaamot ja ravintolat. Kannattavuus on kaupallisille palveluille oleellinen asia ja mikäli toiminta ei kannata taloudellisesti voi yritys muuttaa muualle tai lopettaa toimintansa. Kaupallisten yritysten toimintaedellytyksiä parantamalla voi kunta omalta osaltaan pyrkiä vaikuttamaan tähän kehitykseen. (Halme ym. 2001, 8.)

Kolmas sektori kohdentaa usein toimintansa johonkin tiettyyn kohderyhmään, esimerkiksi lapsiin tai vanhuksiin. Tyypillisiä palveluita ovat esimerkiksi iltapäiväkerhot tai päiväkodit. Palveluntuottajina voivat toimia muun muassa SPR, MLL, seurakunnat tai urheilujärjestöt. Kolmannen sektorin järjestämä toiminta täydentää julkisten palvelujen jättämiä aukkoja ja tarjoaa niille vaihtoehtoja. Tukea ja rahoitusta kolmannen sektorin toimintaan tarjoavat esimerkiksi RAY, EU, Veikkaus Oy ja seurakunnat. (Halme ym. 2001, 8.)

3 YHTEISÖSOSIAALITYÖ

Yhteisösosiaalityön historian voidaan katsoa juontavan juurensa 1800 – luvun loppupuolella käynnistyneeseen amerikkalaiseen ja brittiläiseen settlementiliikkeeseen, jossa sosiaalityö vietiin köyhien ihmisten asuinalueiden keskelle. Suomessa on aiemmin puhuttu yhdyskuntatyöstä, joka on ottanut vaikutteitaan erityisesti brittiläisestä settlementityöstä. Suomeen yhdyskuntatyö on tullut pääasiassa toisten Pohjoismaiden kautta. (Kananoja, Lähteinen, Marjamäki, Laiho, Sarvimäki, Karjalainen, Seppänen 2007, 128.)

Suomessa liikkeen syntyyn vaikuttivat myös 1800- ja 1900- luvun vaihteessa syntyneet raittiusseurat ja työväenyhdistykset. Käsitteinä yhteisösosiaalityö ja yhteisötyö vakiintuivat vasta 2000- luvun vaihteessa. Lähtökohtana yhteisösosiaalityössä on kansalaisten hyvinvoinnin edistäminen paikallisten yhteisöjen tarjoamien mahdollisuuksien avulla. Periaatteena voidaan pitää sosiaalisten ongelmien ehkäisyä, lähipalveluiden kehittämistä, kansalaisten oma – aloitteellisuuden tukemista ja sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnustamista. (Kananoja ym. 2007, 128.)

1990-luvulla on sosiaalityössä alettu pohtia yhteisötyön tarpeellisuutta ja toteuttamismahdollisuuksia uudelta pohjalta. Suomessa myös sosiaalihuollon lainsäädäntö on yhteisöajattelun kannalta edistyksellinen, sillä perheiden ja yksilöiden selviytymisen tukemisen rinnalla myös yhteisöjen toimivuuden edistäminen määritetään sosiaalityön tehtäväksi. Sosiaalihuoltolaki ja – asetus sekä sosiaalihuollon erillislainsäädäntö velvoittavat sosiaalitoimea seuraamaan kuntalaisten elinolosuhteita ja tuottamaan niistä tietoa sekä vaikuttamaan sosiaalisten ongelmien vähentämiseen. Sosiaalitoimelta edellytetään sosiaalisen näkökohdan viemistä myös yhdyskuntasuunnitteluun. Lisäksi nykylainsäädännössä on tuotu selkeästi esiin kansalaisten omaehtoisen toiminnan tukeminen. (Koskinen 2003, 206–207.)

Sosiaalityölle esitettyjen uusien haasteiden kautta on yhteisösosiaalityön tarve nousemassa uudelleen ajankohtaiseksi, sillä yhteisötyön keskeisiä elementtejä, ehkäisevää sosiaalipolitiikkaa ja poliittista vaikuttamista edellytetään sosiaalityöltä yhä

enenevässä määrin. Yhteisöllisyys nähdään tärkeänä välineenä sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseen, hyvinvoinnin ja terveyden tuottamiseen, uusien ihmissuhteiden ja sosiaalisten verkostojen rakentamiseen sekä sosiaalisen pääoman kartuttamiseen. Maailman globalisoituessa usko paikallisuuteen voimavarojen kehittämisessä on vahva. Yhteisösosiaalityön rinnalla ovat viime aikoina nousseet esiin myös yhteisötaide, yhteisökasvatus ja sosiokulttuurinen innostaminen, joiden päämääränä sosiaalityön tavoin on paikallisten asukkaiden hyvinvoinnin ja osallisuuden lisääminen. (Koskinen 2003, 207.)

Nykyajan uudistuvassa yhteisösosiaalityössä keskeistä on kysymys yksilöiden, perheiden ja ryhmien näkemisestä osana sosiaalisia yhteisöjä ja verkostoja. Yhteisösosiaalityön asiantuntijuudessa keskeisimpinä toimintaperiaatteina voidaan pitää sosiaalisten ongelmien ehkäisemistä, lähipalvelujen kehittämistä, kansalaisten oma-aloitteisuuden ja jaetun vastuullisuuden voimistamista sekä sosiaalisten verkostojen merkityksen tunnistamista. Käytännön keskeisinä tehtävinä yhteisösosiaalityössä ovat kansalaisten elinoloihin vaikuttaminen paikallisella tasolla, heidän osallisuutensa tukeminen erityyppisissä arjen verkostoissa sekä heidän kokemustensa vahvistaminen täysivaltaisina kansalaisina. Uudistuvassa yhteisösosiaalityössä pyrkimyksenä on rikkoa hallinnollisia rajoja, liikkua erityyppisillä rajapinnoilla ja etsiä kumppanuutta julkisen sosiaalityön, kolmannen sektorin ja erilaisten organisoitumattomien kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa. (Koskinen 2003, 229.)

Yhteisösosiaalityö voidaan nähdä Paul Stepneyn ja David Evansin tavoin (Koskinen 2003, 229) erilaisia työmuotoja ja lähestymistapoja integroivana mallina. Yhteisösosiaalityössä säilyvät tärkeinä osa-alueina perinteinen yhdyskuntatyö, alueellinen sosiaalityö ja rakenteellinen sosiaalityö. Uutena kohteena esille nousee kaupunki- ja maaseutusosiaalityön erityispiirteet. Kaupunkisosiaalityössä, jota lähiötyö osaltaan edustaa, tärkeitä erityiskysymyksiä ovat kaupunkilaisten elämäntavan tukeminen, osallisuuden lisääminen, syrjäytymisen ehkäiseminen ja yksilöllisen elämänpolitiikan vahvistaminen. (Koskinen 2003, 229–230.)

Lähiötyö on yksi yhteisösosiaalityön muoto. Sen tavoitteena on kohentaa alueen asukkaiden elinolosuhteita sekä ennaltaehkäistä ja lieventää ihmisten elämänongelmia.

Toimintatavat lähiötyössä ovat pääasiassa yhteisö- ja ryhmämuotoisia. (Röpelinen 2008, 130.)

3.1 PORIN KAUPUNGIN ASUKASTUVAT JA NIIDEN TOIMINTA

Porissa asukastupatoimintaa on Väinölän kirjastoyhdistyksen toimintana Väinölässä ja Pormestarinluodon asukasyhdistyksen pitämänä Kaanaassa. Porin kaupungin ylläpitämät asukastuvat sijaitsevat kolmessa lähiössä: Sampolassa, Pihlavassa ja Pormestarinluodossa. Jokainen lähiö eroaa toisista paitsi sijaintinsa, myös palvelurakenteen osalta.

Pihlava on kaunis, vihreä kaupunginosa Meri-Porissa, noin 15 kilometrin päässä Porin keskustasta. Pinta-alaltaan se on laaja ja Pihlavan Saha on alueella merkittävä työllistäjä. Pihlavassa on pientaloja, sekä 1970–80-lukujen välisenä aikana rakennettuja kerrostaloja. Pihlavassa on lähiöksi kattavat palvelut, muun muassa oma terveysasema, kirkko, apteekki, kukkakauppa, kirjasto, uimahalli ja useita päivittäistavaraliikkeitä. Alueella on ala- ja yläasteen lisäksi lukio ja nuorisolle järjestetään toimintaa Porin vapaa-aikaviraston ylläpitämässä nuorisotila Putkessa. Julkinen liikenne Pihlavaan toimii hyvin. (Rosnell, Raija, henkilökohtainen tiedonanto 3.11.2010)

Kokemäenjoen varrella sijaitsevasta Pormestarinluodosta on keskustaan noin kaksi kilometriä ja alue on palvelurakenteeltaan niukka. Lähiö on puustoinen vihreä ja siellä on kävely- ja pyöriteitä runsaasti. Alueelta löytyy päivittäistavarakauppa, parturikampaamo, anniskeluravintola, koulu, päiväkotit ja hammashoitola. Pormestarinluodossa on muutama kymmenen pientaloa ja harvaan rakennettuja kerros- ja rivitaloasuntoja, jotka ovat valmistuneet pääasiassa 1970-luvulla. Alueella toimii aktiivinen asukasyhdistys, joka muun muassa ylläpitää alueen kirjatupaa. Porin vapaa-aikavirasto järjestää toimintaa nuorille alueen nuorisotilalla. (Visavuori, Päivi, henkilökohtainen tiedonanto 6.6.2011)

Sampolasta on Porin keskustaan noin neljä kilometriä ja se sijaitsee Itä-Porissa. Alueelta löytyvät peruspalvelut päivittäistavarakauppoineen ja ravintoloineen ja ne keskittyvät pääasiassa liikekeskukseen. Sampolassa on kerrostalojen lisäksi noin 100 asunnon ketjutettu pientaloalue, Arabikylä. Asuntokanta on pääosin 1970-luvulla rakennettu. Myös Sampolan nuorisotilaa ylläpitää Porin kaupungin vapaa-aikavirasto. (Ahonen, Petri henkilökohtainen tiedonanto 6.6.2011)

Lähiötyö on kaksijakoista työtä, johon kuuluu yksilöllinen asiakkaan arjessa selviytymiseen kannustava ja ohjaava työ. Aukastuvilla asiakas voi saada apua arjen ongelmiinsa, sekä tukea ja ohjausta viranomaisasiointiin. Apua voi saada sekä sosiaaliturvan että terveyspuolen asioiden hoitamiseen. Tavoitteena on turvata asiakkaan oma aloitekyky, jotta hän kykenisi hakeutumaan palvelujen pariin. Työn tavoite on, että asiakas kokee elämänsä hallittavana ja hyvänä. Toinen elementti on yhteisöllinen työ, joka pyrkii tarjoamaan hyvinvointia ja innostamaan osallistumaan eri harraste- ja vapaaehtoistoiminnan muotoihin, Yhteistyö eri alueella toimivien tahojen kanssa on monimuotoisuudessaan merkittävää. (Ahonen, Petri henkilökohtainen tiedonanto 6.6.2011)

Aukastuvat on tarkoitettu kaikenikäisten asukkaiden kohtaamispaikoiksi. Aukastuvilla voi laajentaa sosiaalista kanssakäymistä ja saada uudenlaisia näkökulmia elämään. Aukastuvilla tehtävä työ pyrkii omalta osaltaan tarjoamaan vaihtoehtoja lähiöiden asukkaille. Ne ovat savuttomia ja alkoholittomia matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja ihmisille. Kaikki toiminta mitä tuvilla järjestetään, on kävijöille joko ilmaista tai erittäin edullista. (Rosnell, Raija, henkilökohtainen tiedonanto 3.11.2010)

Säännöllisiä, jokaisella aukastuvalla järjestettäviä toimintamuotoja ovat lähiötyöntekijän neuvonta- ja ohjauspalvelu, erilaiset retket, kädentaito-kerhot, kahvilatoiminta, korjausompelijan palvelut, pienimuotoinen kierrätystoiminta ja ruokailumahdollisuus kaksi kertaa viikossa. Lisäksi aukastuvilla on mahdollista lukea päivän lehti ja käyttää tietokonetta ilmaiseksi. Jokaisella tuvalla järjestetään lisäksi omaa toimintaa osin asiakkaiden toiveiden mukaan. Pihlavassa on tehty luontoretkiä ja pidetty pilates-ryhmiä, Pormestarinluodolla järjestetty ikonikerhoja ja Sampolassa pelattu bocciaa ja pidetty levyraateja. Usein näissä omissa toimintamuodoissa vetäjänä

on joku vapaaehtoinen. (Ahonen, Petri; Visavuori, Päivi; Levomäki, Anne. Henkilökohtainen tiedonanto 6.6.2011)

3.2 KOMPAKTI KAUPUNKI-LÄHIÖPROJEKTI

Opinnäytetyöni aihe herätti kiinnostusta myös projektisuunnittelija Otto Arposessa, jonka kanssa keskustelin pikaisesti MK- opintokokonaisuuden työharjoittelun aikana. Arponen toimi tuolloin Kompakti kaupunki – lähiöprojektissa, joka toteutettiin ARA-rahoituksella yhteistyössä Turun yliopiston ”Porilainen lähiömaisema”-hankkeen kanssa ja oli osa lähiöohjelmaa 2008–2011. Hankkeen alueita olivat Sampola, Impola, Väinölä, Pormestarinluoto ja Pihlava. (Kompakti kaupunki-loppuraportti 6, i.a.)

Projektin tavoitteena oli nykyisen ympäristön laadun ja toimintamahdollisuuksien parantaminen ja hankkeen myötä pyrittiin vakiinnuttamaan myös suunnittelutyöhön liittyvää asukkaiden monipuolista osallistumista. Toiminnan erityisinä painopisteinä mainittiin julkiset ulkotilat ja yhteydet, asuminen ja lähidemokratia, palvelut ja yritystoiminta sekä sosiaalinen pääoma, jonka tavoitteina esitettiin asukastoiminnan parantaminen, yhteisöllisyyden ja lähiverkostojen vahvistaminen, nuorten osallistumismahdollisuuksien lisääminen sekä osallistumis – ja seurantavälineiden kehittäminen. (Kompakti kaupunki-loppuraportti 7, i.a.)

Poimin loppuraportista muutamia tunnuslukuja opinnäytetyöni kannalta merkittäviin lähiöihin, Pormestarinluotoon, Sampolaan ja Pihlavaan liittyen. Työttömyys (kaikkien työttömien osalta) on vuonna 2008 ollut esimerkiksi Pormestarinluodossa 351 työtöntä työnhakijaa. Seuraavana vuonna työttömyys on laskenut alueella 264 työttömään, mutta sen jälkeen työttömyys on lähtenyt nousuun, työttömien määrän ollessa 314 työtöntä työnhakijaa vuonna 2011. Samansuuntainen kehitys on nähtävissä myös muissa lähiöissä. (Kompakti kaupunki-loppuraportti 20, i.a)

Rikostilastot vuosina 1999–2009 näyttävät laskua Sampolan ja Pormestarinluodon osalta, mutta samana ajanjaksona Pihlavassa on kasvua ollut peräti 41 %. Vuosina 1995–1999, Pihlava-projektin aikana, rikosten määrä on laskenut huomattavasti, mutta 2000-luvulla rikosten määrä on kääntynyt jälleen kasvuun. (Tilastossa on mukana

kunkin alueen rikosten yhteismäärä.) Pormestarinluodossa ja Sampolassa toimii lähipoliisitoiminnan yhteistyöverkosto, mikä Pihlavasta puuttuu. Myöskään Pihlavan asukasyhdistyksellä ei ole vastaavanlaista ilta-/yöpartiopäivystystä kuin muilla lähiöalueilla. (Kompakti kaupunki-loppuraportti 20, i.a)

Sosiaalisen pääoman ja lähidemokratian kehittämiseen liittyen projektin aikana on ollut monenlaista toimintaa. Lähiöiden nuorisolla on ollut mahdollisuus osallistua muun muassa nuorisopuiston kehittämisprosessiin Pormestarinluodossa ja erilaista talkotoimintaa ja tapahtumia on ollut runsaasti tarjolla kaikille ikäryhmille. Lähiöiden asukastuvat ovat osallistuneet alueiden perhetukitoimintaan ja yöpartioimintaan sekä asukasaktiivien koulutukseen. Asukastoimintaa ja verkostoitumista on kehitetty yleisesti projektialueille ja yhteisiä keskustelu- ja tiedotustilaisuuksia on järjestetty asukas-, kiinteistö- ja kyläyhdistyksille. Yhteistyössä Turun yliopiston kanssa on kehitetty erilaisia osallistamis- ja seurantavälineitä. Lähiöalueilla on laadittu yhteistyössä asukasyhdistysten kanssa myös erilaisia historiikkeja ja perinteiden vaalimista. (Kompakti kaupunki-loppuraportti 39, i.a)

Porissa on toteutettu lähiöihin liittyen projekteja myös aiemmin. Sisäasiainministeriön aloitteesta toteutettiin Pormestarinluoto-projekti vuosina 1980–89. Porin kaupunginvaltuusto aloitti puolestaan mittavat toimenpiteet Pihlavan kehittämiseksi vuonna 1988 ja lähiöprojekti käynnistettiin KH:n toimesta vuonna 1994. Sampolassa tehtiin alueen kehittämissuunnitelma vuosina 1996–1998. Osana ”Ympäristöministeriön lähiöuudistus 2000”-ohjelmaa on vuosina 2001–2003 toteutettu hanke Porin lähiöiden kilpailukyvyyn parantamiseksi. (Kompakti kaupunki-loppuraportti 7-9, i.a)

3.3 MANSIKKAPAikka

Yhdyskuntatyö sosiaalityön muotona joutuu usein puolustelemaan olemassaolon oikeutustaan. Esimerkkinä tästä kuvaan kansalaistalo Mansikkapaikan tarinan. Vuonna 1994 Tampereen Lentävänniemen asuinalueella oli menossa sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama ennaltaehkäisevä Nuoret ja päihteet - projekti ja sen

yhteydessä syntyi ajatus kaikille avoimen kansalaistalon perustamisesta. Talo avattiin entisen päiväkodin tiloihin 12.10.1994. (Toivonen 2008, 142.)

Aluksi toimintamuotona oli muun muassa lounaspalvelu työttömille ja syrjäytymisvaarassa oleville. Asiakaskunta koostui pääasiassa yksinäisistä miehistä. Yhdyskuntatyöntekijä pääsi lähelle asiakasta tämän omalla alueella. (Toivonen 2008, 143.)

Nuoret ja päihteet - projekti loppui ja toimintaa jatkamaan ja kehittämään perustettiin maaliskuussa 1995 yhdistys Kansalaistalo Mansikkapaikka ry. tarkoituksena ennaltaehkäistä ongelmien syntymistä ja tukea elämässään vaikeuksiin joutuneita, syrjäytyneitä ja syrjäytymisuhan alla eläviä ihmisiä. Kansalaistalon toiminnan peruslähtökohta oli tarjota vertaisryhmätukea niin lapsiperheille kuin muillekin ikäryhmille lähtökohtana ennaltaehkäisevä työote. Pyrkimys oli aktivoita alueen asukkaita oma-aloitteisuuteen. Alueen muiden toimijoiden kanssa tehtiin aktiivisesti yhteistyötä. (Toivonen 2008, 143–144.)

Alueen asukkaat olivat toimintaan tyytyväisiä. Mansikkapaikassa järjestettiin vertaisryhmien ja lounaspalvelun lisäksi lukuisia yhteisöllisiä tapahtumia, esimerkiksi puistojuhlia, perheleirejä ja lasten juhlia. Tapahtumat järjestettiin joko Mansikkapaikan toimesta tai yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa. Alueen asukkaat olivat mukana tapahtumien suunnittelussa ja toteutuksessa. (Toivonen 2008, 144.)

Alkuperäinen yhdyskuntatyöntekijä palasi omaan virkaansa kunnalliselle puolelle ja vuosina 1998–2001 toiminta jatkui työllisyyspoliittisella projektituella Mansikkatyöprojekti. Projektin tavoite oli työllistää alueen työttömiä, mutta sopivien ihmisten puuttuessa työllistetyt tulivat muualta kaupungista. Projektin ja sen rahoituksen päättyessä kansalaistalon toiminta oli vaakalaudalla. (Toivonen 2008, 144–145.)

Apuun tuli Pispalan Rukoushuone, joka auttoi vaikeimman ajan yli ja toiminta saattoi jatkua. Raha-automaattiyhdistys antoi vuosille 2002–2004 rahoituksen projektiin Avohuollollisten tukitoimenpiteiden kehittämishanke Lähiöprojekti Mansikkapaikka, jossa kohderyhmänä olivat erityisesti syrjäytymisuhan alla elävät perheet,

maahanmuuttajat ja työttömät. Tämän projektin turvin voitiin palkata toinen työntekijä. (Toivonen 2008, 145.)

Lähiöprojektin päättyessä rahoitukseen yhdistys haki RAY:n kohdennettua toiminta-avustusta ja sen myös sai; tuo avustus jatkuu edelleen. Lisäksi Tampereen kaupunki tukee tilojen lisäksi taloudellisella avustuksella. Myös paikallinen seurakunta on antanut toiminta-avustusta. (Toivonen 2008, 146.)

Nyt voidaan todeta, että vaikka Kansalaistalo Mansikkapaikka joutuu hakemaan rahoituksensa vuosittain, se ei ole enää projekti vaan vakituista toimintaa. Näin ollen toiminnan kohderyhmää ei ole määritelty vaan toiminta voidaan tarjota kaikille alueen asukkaille. Vuonna 2007 Mansikkapaikan toimintamuotoja ovat perhetyö, työllistäminen, erilainen ryhmätoiminta ja verkostotyö. Näiden lisäksi Mansikkapaikka on toiminut yhteisöllisenä olohuoneena. (Toivonen 2008, 146–147.)

4 YHTEISÖLLISYYS

Ihmisen identiteetin pohja on sosiaalinen ja sosiaalisuuteensa ihminen on sidottu myös yksin ollessaan. Ihminen syntyy yhteisöönsä, eli lähellä olevien ihmisten verkostoon. Hän luo kuvan itsestään sen mukaan, miten muut häneen reagoivat. Toisten ihmisten palautteen perusteella ihminen oppii kuka hän on, mitä häneltä odotetaan ja mikä hänelle oikeastaan on mahdollista. Näin ihminen hahmottaa minäkuvaansa ja itseymmärrystään sosiaalinen yhteisö rooleina, normeina, odotuksina ja rajoina. Täten, kuuluminen yhteisöön on ihmisen luonnon mukaista. (Lindqvist 48, 1999.)

Ihminen sosiaalisena olentona kaipaa toisen ihmisen seuraa ja meistä jokaisella on tarve kuulua johonkin, olla osa jotain yhteisöä ja tulla hyväksytyksi sellaisena kuin on. Yksinäisyys lamaannuttaa, masentaa ja se voi jopa tappaa. Yksinäisyydestä voi seurata mielenterveyden ongelmia, terveysriskejä ja mahdollisesti myös toimeentulo-ongelmia. Yksinäisyys on yksi tämän ajan kansansairauksista. (Harju 2010, 75.)

Yhteisöllisyys on yhteisön rikkaus ja voimavara. Yhteisöllisyyteen sisältyy luottamus yhteisössä mukana olevien ihmisten kesken, se on osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta. Sosiaalisen pääoman määrä on suuri niissä yhteisöissä, joissa yhteisöllisyys on vahva ja tällainen yhteisö kestää pienet vastoinkäymiset paremmin. Yhteisöllisyys on päämääriensä, tavoitteidensa, arvojensa ja normiensa tiedostamista, jäsentämistä ja näkyväksi tekemistä. (THL i.a.)

Yksilöllistymiskehitys uhkaa nykyisin niin sanottuja ”luonnollisia yhteisöjä”; perhettä, sukua ja naapureita. Tämän kehityksen ohella muutoksia tuovat yhteisöihin liittymiseen ja niissä pysymiseen liittyvät muutokset. Aiemmin yhteisöt olivat luonteeltaan ajallisesti ja paikallisesti pysyviä ja ne kestivät koko yksilön elinkaaren. Nykyään kiinnitytään lyhytkestoisiin ja tilannekohtaisiin yhteisöihin ja nykypäivän yhteisöllisyyttä leimaa monenlaisten ajallisten kerrostumien rinnakkaisuus. Läsnä on samanaikaisesti sekä pitkäaikaiseen sitoutumiseen perustuvaa yhteisöllisyyttä, että yhteisöllisyyttä, joka palvelee hetkellisiä yhteisöllisiä tarpeita. Useille ihmisille joustavasta liikkumisesta yhteisöstä toiseen on tullut luonnollinen osa arkipäivää. (Roivainen ym. 2008, 10)

Yhteisöllisyydestä puhutaan kansakuntien ja alueiden resurssina, kilpailuetuna ja syrjäytymisen ehkäisijänä niin EU:n kuin kansallisella tasolla. Hyvinvointivaltiossa on pidetty vieraana ajatusta siitä, että yhteisöillä olisi päävastuu apua tarvitsevan jäsenensä toimeentulosta tai palveluista, vaan julkinen valta on ollut näistä vastuussa. Hyvinvointiyhteiskuntaan siirtymisen jälkeen julkisen sektorin rinnalle palveluntuottajiksi ovat tulleet järjestöt, seurakunnat, yritykset ja lähiyhteisöissä toimivat ammattilaiset ja vapaaehtoiset. (Roivainen ym. 2008, 11–12.)

Sosiaalityössä yhdyskuntatyöllä on koetettu paikata yhteisöllisyyden katoamista kaupunkimaisista lähiöistä, sillä lähiyhteisöllisyyden puutteen on ajateltu johtavan sosiaalisen tuen ja kontrollin häviämiseen. Useissa lähiöiden projekteissa elää edelleen yhteisöllinen kyläideaali. Näiden projektien tavoitteena on muun muassa estää alueen asukkaiden syrjäytymistä. Lähiöiden on ajateltu olevan ongelmallisia, koska niistä puuttuu agrariakulttuurille tyypillinen yhteisöllisyys. Monet tutkimukset kuitenkin kuvaavat naapuriyhteisöjen olemassaoloa. Naapuriyhteisöjä voidaan pitää maaseudun kyläyhteisöjen vastineena. (Krok 2008, 193–194.)

On myös tilanteita, jolloin niin sanotut ”luonnolliset” yhteisöt eivät ole henkilölle turvallisin yhteisö. Sosiaalityön piirissä yhteisöä voidaan pitää haitallisena erityisesti silloin kun yksilön terveydentilan tai objektiivisena mitatun hyvinvoinnin voidaan katsoa vaarantuvan yhteisön normien tai vaikutteiden seurauksena. Esimerkiksi päihteenkäyttöön tai rikolliseen elämäntapaan kannustavan yhteisön katsotaan olevan riski sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Usein nämä ulkopuolisin silmin haitallisina näyttäytyvät yhteisöt saattavat tuottaa jäsenilleen arjessa selviytymisen kannalta tarpeellisia voimavaroja. (Roivainen ym. 2008, 15.)

5 OSALLISUUS

Kun puhutaan lähiötyöstä, käsite osallisuus on tärkeä. Osallisuus on laajempi kokonaisuus kuin osallistuminen, joka käsittää esimerkiksi aktiivisen kansalaisen osallistumisen itselleen tärkeisiin toimintoihin. Osallisuus voi tarkoittaa yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteisössä tai yhteiskunnassa ja se voi olla myös henkistä. Osalliseksi voi tulla työn, harrastusten tai vaikuttamisen kautta. Osallisuudesta puhuttaessa viitataan usein käsitteeseen yhteisöllisyys tai toisaalta se voidaan myös määrittää kansalaisten mahdollisuuksiksi vaikuttaa yhteiskunnan ja oman elinympäristön kehittämiseen ja päätöksentekoon. Loppujen lopuksi vastuu osallisuudesta on ihmisellä itsellään, tosin usein ihminen voi kaivata apua ja tukea osallisuuteensa. (Siltaniemi, Perälähti, Eronen, Londén, Peltosalmi 2008, 43.) Osallisuus voidaan nähdä olotilana, joka toisaalta tuottaa osallistumista eli toimintaa ja toisaalta se on toiminnan edellytys (Juhila ym. 2002, 73.)

Yhteiskunnan kehittymisen myötä myös näkemys kansalaisten omista osallistumisen taidoista on kehittynyt. Osallistumisen teorit korostavat jokaisen yksilön omaa kyvykkyyttä, oppimista ja halua osallistua itseään tai lähiympäristöään koskevien päätösten tekemiseen. Kansalaisille tulee tarjota mahdollisuus osallistumiseen jo varhain, sillä osallisuuden nähdään tukevan ihmisen henkilökohtaista kasvua ja lisäävän kykyä ottaa vastuuta itsestään ja lähiympäristöstä. (Juhila ym. 2002, 73.)

Osallisuuden vastakohta on osattomuus, jolloin ihminen ei ole osallinen jostakin yhteiskunnan tärkeänä pidetystä asiasta. Osattomuus voi näyttäytyä esimerkiksi siten, että yksilö on osaton sosiaalisista suhteista, työmarkkinoista, taloudesta tai yhteiskunnan demokraattisesta järjestelmästä. Sekä demokratian toimivuuden, että ihmisen oman hyvinvoinnin kannalta hänen osallisuutensa ja vaikuttamismahdollisuutensa omaan elämäänsä, lähiympäristöön ja yhteiskuntaan ovat merkittävät. Pahimmillaan osattomuus voi johtaa syrjäytymiseen. (Siltaniemi ym. 2008, 43.)

6 SYRJÄYTYMINEN

Yksi yhteiskuntamme suurimmista haasteista tällä hetkellä on syrjäytymisen ehkäiseminen. Käytännössä tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ihmisen osallistumiselle tai sen opettelulle annetaan tilaa. Osallistumisen opettelu voi lisätä henkilön elämänhallinnan valmiuksia, ehkäistä syrjäytymistä omasta päätöksenteosta ja mahdollisesti vahvistaa kokonaisvaltaisemmin kokemusta täysivaltaisesta kansalaisuudesta. (Juhila ym. 2002, 67.)

Kun keskustellaan syrjäytyneistä ihmisistä, heitä leimataan usein oletetuilla luonteenpiirteillä, esimerkiksi passiivisuus, poikkeavuus ja avuttomuus. Katsotaan, että syrjäytyminen syntyy suhteessa toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan ja sen instituutioihin. Syrjäytyneet paikannetaan yhteiskunnassa reunalle tai ulkopuolelle, esimerkiksi rettelöiviksi lähiönuoriksi. (Helne 2002, 9-10.) Yhteiskunnan rakennemuutoksesta johtuen nykypäivänä suurimmassa syrjäytymisvaarassa ovat ihmiset, joiden tieto- ja osaamisedellytykset eivät vastaa tämän päivän työmarkkinoiden vaatimuksia (Juhila ym. 2002, 256.)

Käsitteenä syrjäytyminen on monivahaiteinen, muuttuva ja ilmiönä vaikeasti määriteltävä. Henkilö voi olla syrjäytynyt palkkatyön ja kulutuksen näkökulmasta, mutta erittäin integroitunut perheeseensä ja kehityskauppaliikkeeseen. Tällöin marginaalisuus voi olla oma, tietoinen valinta. (Juhila ym. 2002, 56–57.)

Suomessa syrjäytyminen on usein ymmärretty sosiaalisesti huono-osaisuudeksi (Helne 2002, 156). Sosiaalityön yhdeksi lähtökohdaksi ajatellaan syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten integroiminen takaisin yhteiskuntaan; heidän palauttamisensa normaaliin yhteiskuntaan (Helne 2002, 3). Yhteiskunnan mittapuun mukaan syrjäytyneet ihmiset ovat kallis menoerä kunnille ja valtiolle.

Ajattelee syrjäytymistä ja osattomuutta miltä kantilta tahansa, niin ongelma on suuri. Ihmisen itsensä kannalta ajateltuna inhimilliseen, ihmisarvoiseen elämään kuuluu tietty osallisuus ja sosiaalisuus. Mikäli tästä jostakin syystä jää paitsi, ei elämä ole

täysipainoista. Nykyään osallistumisen muodot suosivat aktiivisia, sosiaalisia kansalaisia; pidetään paneelikeskusteluja ja asukasilloja. Syrjäytyneet tai edes syrjäytymisuhan alla olevat ihmiset eivät näihin osallistu. Heidät täytyisi tavoittaa muuten ja tämä tulee olemaan yksi sosiaalityön suurista haasteista tulevaisuudessa. Myös täytyy muistaa, että askeettinen elämä voi olla oma tietoinen valinta. Nykyään moni haluaa pois oravanpyörästä ja muuttaa maalle vaikka omavaraiseksi luomuviljelijäksi. Vaatimaton elämä on tällöin itse valittu; ulkoisesti ehkä köyhää, mutta sisäisesti rikasta.

7 TUTKIMUSKYSYMYKSET JA -MENETELMÄ

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, sillä en hae tilastotietoa, vaan kokemuksia ja mielipiteitä yhteistyöstä, toiminnasta ja toiminnan kehittämisestä. Tutkimuskysymykset ovat 1) Millainen on Porin kaupungin asukastupien nykyisen toiminnan merkitys alueellanne? 2) Mitä kehittämistarpeita näette kaupungin asukastupatoiminnassa?

Kohdensin tutkimuksen alueellisiin yhteistyökumppaneihin. Laitoin jokaiselle kaupungin asukastuvan lähiöyöntekijälle sähköpostin, jossa pyysin nimeämään oman alueensa tärkeimmät yhteistyökumppanit. Näistä listoista valitsin haastateltavaksi ne toimijat, jotka löytyivät jokaiselta alueelta. Loppujen lopuksi haastateltaviksi ryhmiä tulivat nuorisotyöntekijät, diakoniatyöntekijät ja asukasyhdistykset. Lisäksi pyysin lähiöyöntekijöitä listaamaan toimintamuodot, joita asukastuvilla nykyään toteutetaan. Itse tutkimuksen toteutin teemahaastatteluna siten, että haastattelin yhteistyökumppanit omina ryhminään. Aineiston käsittelyvaiheessa hyödynsin sisällönanalyysiä (Liite 2), jonka katsoin omassa tutkimuksessani tarkoituksenmukaisemmaksi menetelmäksi.

7.1 KVALITATIIVINEN TUTKIMUS

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Todellisuus on moninainen eikä sitä voi tutkimuksessa mielivaltaisesti pirstoa osiin. Tutkimuksessa on mahdollista löytää monenlaisia suhteita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kohdetta tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa myös tutkijan arvomaailmalla on tärkeä merkitys, sillä arvot muovaavat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkimaamme ilmiötä (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2008, 157.)

Kvalitatiivinen tutkimus ei ole vain yhdenlainen hanke, vaan siihen voi sisältyä mitä moninaisimpia tutkimuksia ja esimerkiksi sosiologiassa ja kasvatustieteessä on omat kvalitatiivisen tutkimuksen traditionsa. Kvalitatiivisen tutkimuksen lajeja on paljon

muun muassa diskurssianalyysi, elämäkertatutkimus, tapaustutkimus ja sisällönanalyysi. Näiden erilaisten tutkimusorientaatioiden välillä vallitsee vahva yhteys siinä, että ne korostavat sosiaalisten ilmiöiden luonnetta ja tarvetta ottaa tämä huomioon kuvattaessa, tutkittaessa ja selitettäessä kommunikaatiota, kulttuuria tai sosiaalista toimintaa. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2008, 158–159.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillisiä piirteitä on jonkin verran. Ensiksi, tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja aineiston kokoaminen tapahtuu luonnollisissa, todellisissa tilanteissa. Tiedon keruun instrumenttina suositaan ihmistä, eli tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihin ja keskusteluihin kuin mittausvälineillä hankittavaan tietoon. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei ole lähtökohtana hypoteesien tai teorian testaaminen vaan aineiston monitahoinen tarkastelu. Tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja, eikä tutkija määrää sitä, mikä on tärkeää. Aineiston hankinnassa käytetään laadullisia metodeja, esimerkiksi teemahaastattelua tai osallistuvaa havainnointia. Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotannalla. Tutkimussuunnitelma voi kvalitatiivisessa tutkimuksessa muotoutua tutkimuksen edetessä olosuhteiden mukaan. Tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja tulkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2008, 160.)

7.2 TEEMAHAASTATTELU

Hirsjärven ja Hurmeen mukaan teemahaastattelu pohjautuu Mertonin, Fiskin ja Kendallin (1956) julkaisemaan kirjaan *The Focused Interview*. Kirjassa mainitaan teemahaastattelun keskeisiksi piirteiksi laajuus, reaktiot, syvyys ja henkilökohtainen konteksti. Haastateltavien tulee siis haastattelutilanteessa saada nostettua esiin kaikki haluamansa näkökohdat ja heidän reaktioidensa tulisi olla mahdollisimman spesifiä. Haastattelun tulisi auttaa haastateltavia kuvaamaan tutkittavan ilmiön affektiivisia, kognitiivisia ja evaluatiivisia merkityksiä. Samalla tulee selvittää haastateltavien paneutuneisuus kyseessä olevaan ilmiöön. Henkilökohtaisella kontekstilla on myös suuri merkitys, sillä se määrittää niitä merkityksiä mitä tutkittava ilmiölle antaa.

Kirjoittajien mielestä kaikki nämä piirteet ovat keskinäisessä riippuvuussuhteessa. (Hirsjärvi, Hurme 1991, 35–36.)

Teemahaastattelulle tyypillinen piirre on, että haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin joista keskustellaan. Keskustelu lähtee oletuksesta, että yhteisiä jokapäiväisiä kokemuksia voidaan tutkia, eikä se edellytä tiettyä kokeellisesti aikaansaattua yhteistä kokemusta. Teemahaastattelua voidaan pitää puolistrukturoituna haastattelumuotona siksi, että haastattelun teema-alueet ovat tiedossa, mutta siitä puuttuu strukturoidulle haastattelulle tyypillinen kysymysten tarkka muoto ja järjestys. (Hirsjärvi, Hurme 1991, 36.) Oma tutkimukseni kohdentuu nimenomaan kokemuksiin, joita yhteistyökumppanit ovat kokeneet yhteistyössä asukastupiin, joten teemahaastattelu on mielestäni hyvä menetelmä tähän tutkimukseen.

Haastattelurunkoa mietittäessä ei laadita yksityiskohtaista kysymysluetteloaa vaan teema-alueuettelo. Teema-alueiden tulee edustaa teoreettisten pääkäsitteiden spesifioituja alakäsitteitä. Varsinaiset haastattelukysymykset kohdentuvat näihin alueisiin ja itse haastattelutilanteessa ne ”operationaalistuvat” kysymysten avulla. Tutkijan ohella myös tutkittava toimii haastattelutilanteessa operationaalistajana ja se miten ilmiö konkretisoituu tutkittavan maailmassa ja hänen ajatuksissaan, riippuu tutkittavasta ja hänen elämäntilanteestaan. Teema-alueiden tulee olla riittävän väljiä, jotta tutkittavasta ilmiöstä paljastuu mahdollisimman paljon. (Hirsjärvi, Hurme 1991, 41–42.)

Teemahaastattelu on tutkimusmenetelmä, joka sallii tutkimuskohteeksi valittujen henkilöiden mahdollisimman luontevan ja vapaan reagoinnin tutkimustilanteessa. Keskustelunomainen tutkimusmenetelmä sallii vapaamuotoisen ja syvällisen keskustelun jonka kautta esiin nousee asioita joita muilla keinoilla voisi olla hankala saada esiin. Teemahaastattelu huomioi ihmisen sekä ajattelevana että toimivana olentona. (Hirsjärvi, Hurme 1991, 8.)

7.3 RYHMÄHAASTATTELU

Tutkimukset voidaan lähestymistapansa mukaan jakaa karkeasti perinteiseen positivistiseen tieteenperinteeseen ja tulkitsevaan tai ymmärtävään lähestymistapaan. Jälkimmäinen tapa korostaa ihmisten tutkimista aktiivisena, yhteiskunnallisena subjektina sekä ymmärtämistä selittämisen sijaan. Tämä lähestymistapa keskittyy arkitietoon, joka on jollekin ryhmälle yhteistä. Se pyrkii tutkimaan ihmisen toimintaa kokonaisvaltaisesti ja yhteisöllisiä merkityksiä korostaen. (Moilanen 1995, 26.)

Itse valitsin ryhmämuotoisen haastattelun tutkimusmenetelmäksi, koska sillä on eräitä etuja yksilöhaastatteluun verrattuna. Ryhmähaastattelu soveltuu tiedonkeruumenetelmänä teorian kehittämisen lisäksi myös tutkimaan sosiaalisia vuorovaikutuksia. Ryhmähaastattelun etuja on se, että se tarjoaa tilaisuuden saada useiden vastaajien mielipiteet helposti ja samalla kertaa. Ryhmähaastattelun ”moniäänisyys” tarjoaa syventävää tietoa myös itse ryhmän kulttuurista, omassa tutkimuksessani lähiökulttuurista. Ryhmähaastattelu on menetelmänä tehokas sellaisessa tilanteessa, jossa näkemykset vaihtelevat ja suhteet voivat olla monimutkaisia. Itse ajattelin ennakolta, että omat haastattelutilanteeni voivat tuoda esiin toisistaan poikkeavia näkökulmia ja tämä vaikutti myös menetelmän valintaan. Yhteisesti jaettujen ja erilaisten näkemysten tarkastelussa ryhmän vuorovaikutuksen havainnointi paljastaa eleiden, ilmeiden ja vastaväitteiden muodossa enemmän kuin kahdenkeskeinen tilanne. (Moilanen 1995, 26.)

Yksilöhaastattelussa tutkijaan kohdistuvat odotukset vaikuttavat tavalla, jota analyysivaiheessa on vaikeampi ottaa huomioon varsinkin silloin kun kiinnostus kohdistuu haastateltavien mielipiteisiin tai kulttuurisiin jäsenyyksiin. Tuolloin myös haastattelija vaikuttaa helpommin siihen mitä tuodaan esille ja millä tavalla, kuin ryhmähaastattelussa. (Sulkunen 1992, 264.) Omassa tutkimuksessani halusin ottaa mahdollisimman neutraalin roolin itse haastattelutilanteessa ja antaa jokaiselle haastateltavalle tilaa tuoda oma kokemuksensa esille sellaisena kuin hän itse asukastupatoiminnan ja sen kehittämisen kokee.

7.4 SISÄLLÖNANALYYSI

Sisällönanalyysissä pyrkimyksenä on saada tutkittavasta ilmiöstä luotua kuvaus tiivistettyyn ja yleiseen muotoon. Tuomen ja Sarajärven kirjassa Kyngäs ja Vanhanen kuvaavat sisällönanalyysiä menettelytapana jolla voidaan analysoida erilaisia dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Samassa kirjassa Grönforsin mukaan sisällönanalyysillä saadaan kerätty aineisto kuitenkin järjestettyä vain johtopäätösten tekoa varten. Sisällönanalyysillä toteutettuja tutkimuksia usein kritisoidaan tämän vuoksi, sillä niitä pidetään keskeneräisinä - mielekkäät johtopäätökset puuttuvat ja tuloksena on vain järjestetty aineisto. (Tuomi, Sarajärvi 2011, 103.)

Sisällönanalyysi on tekstianalyysia, joka tarkastelee tekstin inhimillisiä merkityksiä (Tuomi, Sarajärvi 2011, 104). Tutkimuksen aineisto on kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja analyysin tarkoituksena on luoda siitä selkeä, sanallinen kuvaus. Sisällönanalyysillä pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon ilman että sen sisältämä informaatio katoaa. (Tuomi, Sarajärvi 2011, 108.)

Tuomen ja Sarajärven kirjassa Milesin ja Hubermanin mukaan aineistolähtöisen laadullisen aineiston analyysiä voidaan kuvata kolmivaiheisena prosessina. 1)Ensimmäisessä vaiheessa aineisto ensin redusoidaan eli pelkistetään. Tässä vaiheessa aineistosta karsitaan pois kaikki tutkimukselle epäolennainen informaatio ja aineistosta litteroidaan tai koodataan tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset. 2)Toisessa vaiheessa aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään, jolloin aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset käydään läpi ja niistä etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Nämä ryhmitellään ja yhdistetään luokiksi sekä nimetään. 3)Kolmanneksi aineisto abstrahoidaan eli luodaan teoreettiset käsitteet. (Tuomi, Sarajärvi 2011, 108–110.)

8 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toteutin teemahaastattelut syksyn 2011 aikana. Tuolloin haastattelin Pormestarinluodon, Pihlavan ja Sampolan nuorisotyöntekijät, diakoniatyöntekijät ja asukasyhdistysten puheenjohtajat omina ryhminään saadakseni selville kutakin ryhmää koskevat kokemukset ja kehittämistarpeet. Pormestarinluodon kirjatuvalta pyysin myös edustajan haastateltavaksi, sillä kirjatupa nousi esiin alueellisena yhteistyökumppanina sekä Sampolan että Pormestarinluodon lähiötyöntekijöiden listalla.

Teemahaastattelun valitsin tutkimusmenetelmäksi, koska se sallii vapaamuotoisen keskustelun ja jokainen keskustelija saa tuottaa haluamansa näkökulmat esille. Tilanteessa huomioidaan ihminen kokonaisuutena; eleineen ja ilmeineen. Jokaisessa ryhmässä keskusteluun osallistuneet, saman aseman omaavat ihmiset, saattoivat aidosti miettiä suhdettaan asukastupaan ja sen toimintaan omista positioistaan, eikä tarvinnut alkaa miettiä asioita vaikkapa toisen ammattiryhmän edustajan asemasta.

Diakoniatyöntekijöiden ryhmästä haastattelutilaisuuteen saapui edustajat vain Pihlavasta ja Pormestarinluodosta, eli tämä ryhmä valitettavasti jäi Sampolan osalta vajaaksi. Asukasyhdistysten puheenjohtajat olivat kaikki paikalla ja tässä ryhmähaastattelussa olivat mukana myös edustaja Pormestarinluodon kirjatuvalta sekä Sampolan asukasyhdistyksen sihteeri. Nuorisotyöntekijät olivat paikalla jokaiselta tutkittavalta alueelta.

Haastatteluja varten laadin väljän teemarungon (Liite 1) jonka mukaan haastattelut etenivät. Aloitukset olivat joka ryhmässä sama, eli pyysin haastateltavia kertomaan aluksi omasta yhteisestä historiasta asukastupien kanssa ja tästä keskustelu lähti etenemään omalla painollaan. Moni haastateltavista oli toiminut yhteistyössä alueensa asukastupaan koko niiden olemassaolon ajan, joten näkemystä löytyi niin historiaan kuin nykytilaan. Annoin haastateltavien puhua vapaasti ja tuntui että tämä oli hyvä tapa edetä. Tarkentavia kysymyksiä esitin tarpeen mukaan; jossakin ryhmässä enemmän, toisessa puhe tuntui virtaavan lähes itsestään.

Haastatteluista tuli nauhoitettua puhetta yhteensä 2 tuntia 50 minuuttia. Kuuntelin nauhoitukset huolellisesti kahteen kertaan läpi ja sen jälkeen aloin purkaa puhetta paperille niin, että tutkimuksen kannalta merkityksettömät äännähdykset jätin jo tuossa vaiheessa merkitsemättä. Kaikki sanotut asiat, jossa jossain määrin sivuttiin tutkimusaihetta, kirjasin sen sijaan ylös. Ennen purkuvaihetta olin laatinut niin sanotut purkulomakkeet, joihin teemaotsikoiden alle poimin kutakin teemaa koskevat puheenvuorot lähiöittäin. Puheenvuoroista tiivistin pois epäolennaisen aineksen siten, että tutkimustehtävän kysymyksiin hain vastauksia niitä kuvaavilla ilmaisuilla ja nämä ilmaisut listasin peräkkäin.

Ajatuksenani tuossa vaiheessa oli tehdä johtopäätökset kullakin alueella erikseen. Siinä vaiheessa, kun aloin lähemmin tarkastella tutkimustuloksia, huomasin miten samankaltaisia ajatuksia haastateltavilla oli noussut esiin niin toiminnan kuin kehittämisen suhteen, että päätin käsitellä tuloksia yleisellä tasolla kaikkia asukastupia koskien. Mikäli jokin asia nousi erityisesti esiin jollakin alueella, nostan sen erikseen esille.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksessani oli kaksi tutkimuskysymystä, joista ensimmäinen kuului: Millainen on Porin kaupungin asukastupien nykyisen toiminnan merkitys alueellanne? Tästä vallitsi jokaisessa ryhmässä yksimielisyys; alueellisina kohtaamispaikkoina niiden merkitys lähiöissä on tärkeä. Asukastuvat koetaan aitona vaihtoehtona lähiöpubeille. Ryhmissä nousi esille ajatus, että lähiöissä asuu monia ihmisiä, joille asukastupa ja sen toiminta on jopa elinehto. Nykypäivänä asukastuvat vastaavat alueilla jollain tasolla sosiaalisen turvakentän puutteeseen. Myös lähiöiden syrjäinen sijainti puolustaa osaltaan asukastupatoiminnan merkitystä: on hyvä, että aktivoivaa ja osallistavaa toimintaa on vielä lähellä keskustan ulkopuolella asuvia ihmisiä, kun muutoin palvelut ja toiminnot on pääsääntöisesti siirretty keskustaan.

Asukastupien koetaan aktivoivan ja niillä järjestettävä ryhmätoiminta mahdollistaa osallistumisen ja antaa mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin. Asukastuvat lisäävät alueensa yhteisöllisyyttä. Ne työllistävät alueen asukkaita, mitä pidettiin tärkeänä asiana

vaikka määrällisesti työllistäminen on pienimuotoista. Asukastupien ajatellaan toimivan siellä käyville henkilöille syrjäytymisen ehkäisijänä, kuten ”nuokkari” toimii nuorille. Asukastuvilta saatavaa keskusteluapua ja neuvontaa pidettiin myös tärkeänä asiana. Osa yhteistyökumppaneista, diakoniatyöntekijät ja nuorisotyöntekijät, kokevat saavansa myös omaan työhönsä tukea asukastuvilta ja lähiötyöntekijöiltä.

Kritiikkiä ryhmissä tuli siitä, että nykyisellään toiminta asukastuvilla jää monelle vieraaksi ja siitä on tullut pienen sisäpiirin toimintaa. Ulkopuolisilla voi käytännössä olla kynnys mennä tuville, vaikka toiminnan kuuluisi olla kaikille avointa. Asukastuvat mielletään pääasiallisesti vanhojen ihmisten ja työttömien kohtaamispaikaksi, johon juuri he voivat mennä tapaamaan tuttuja. Nuoremmalle väelle ja työssä käyvälle väestönosalle asukastupien koetaan jäävän vieraaksi.

Asukastupien toimintaa pidettiin eräässä ryhmässä liian eriytyneenä. Esille tuli myös ajatus toimintojen päällekkäisyydestä niin seurakunnan kuin asukasyhdistysten ryhmissä, sillä samaa toimintaa esimerkiksi retkiä ja leivänjakoa, järjestävät asukastupien lisäksi myös seurakunnat ja asukasyhdistykset. Lisäksi lähiötyöntekijöiden koulutus pohjasta ja toimenkuvasta oli aika paljon epäselvyyttä.

Toinen tutkimuskysymys liittyi asukastupatoiminnan kehittämiseen ja kuului: Mitä kehittämistarpeita näette kaupungin asukastupatoiminnassa? Tämän kysymyksen pohjalta nousi jokaisessa ryhmässä hedelmällisiä keskusteluja. Teoreettisia kehittämiskohteita nousi esiin joka ryhmässä niin kuin myös konkreettisia ehdotuksia.

Jokaisessa ryhmässä esiin nousut kehittämiskohde on toiminnoista tiedottaminen. Koettiin, että alueen asukkaat ja alueilla toimijat eivät tiedä riittävästi tuvilla kulloinkin järjestettävästä toiminnasta. Myös asukastuvan parempaa alueellista esille tuomista ja lähiötyöntekijöiden toimenkuvan selkeyttämistä niin asiakkaille kuin yhteistyökumppaneille kaivattiin. Asukastupien koettiin jollain tasolla jäävän monelle vieraaksi, vaikka ne fyysisesti sijaitsevat aivan lähiöiden keskustoissa. Ruokailua toivottiin järjestettävän joka päivä, nykyään ruokaa on tarjolla pääsääntöisesti kaksi kertaa viikossa. Ryhmissä oli käsitys, että jokapäiväisen ruoanvalmistuksen estää tällä hetkellä lähiötyöntekijöiden esimiesten tasolta tuleva ohjeistus.

Toinen tärkeä kaikissa ryhmissä esiin noussut kehittämiskohta ovat aukioloajat. Nykyisellään ne palvelevat niitä käyttäjäryhmiä, jotka pääsevät tuville ”virka-aikaan”, eli juuri työttömiä ja eläkeläisiä ja tämä rajaa osaltaan käyttäjäkuntaa. Mikäli asukastuvat olisivat auki myös iltaisin ja viikonloppuisin, mahdollistaisi se laajemman käyttäjäkunnan ja toiminnan. Yksi konkreettinen ehdotus oli ”viikonloppulounas kirkonmenojen jälkeen”, mikä voisi tuoda esimerkiksi lapsiperheitä toiminnan piiriin. Toinen ehdotus, ”biljardi-kisa nuokkari vastaan asukastupa” voisi puolestaan tuoda nuorempaa väkeä asukastuville.

Asukastupien fyysisiä tiloja Sampolassa ja Pormestarinluodossa pidettiin ahtaina ja epäkäytännöllisinä ja niiden korjaus koettiin tärkeäksi. Asukasyhdistysten puheenjohtajien ryhmässä mietittiin myös käytännön mahdollisuuksia kohentaa lähiöiden huonoa mainetta ja maineen vaikutusta asukastupien kehittämistoimintaan. Esille nousi ajatus, että vielä nykyään asukastuvalla kävijöitä leimataan ”sossun asiakkaiksi” ja tähän ajattelutapaan täytyisi saada muutos.

Kokonaisuutena toimintaa tulee jatkossa kehittää asiakaskunnan mukaan, sillä se asettaa käytännössä omat rajoituksensa kehittämiselle. Kehittämiselle asettavat käytännössä rajoituksia myös käytettävissä olevat taloudelliset resurssit ja mahdollisesti lähiötyöntekijän aktiivisuus ja halu kehittää toimintaa. Toimintaa kehitettäessä tulisi huomioida myös aito yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa ja hyödyntää tätä mahdollisuutta. Nykyisellään käytännön yhteistyötä ei juuri ole.

Alueellisen yhteistyö ja sen kehittäminen olivat erityisesti asukasyhdistysten puheenjohtajien ryhmässä esillä. Alueilla on esiintynyt vuosien varrella vakaviakin ristiriitoja ja ne ovat vaikeuttaneet yhteistyön sujumista. Henkilökemiat eivät ole toimineet ja välillä jopa keskusteluyhteys on puuttunut. Nykyään tilanne on korjaantumassa ja jatkossa toiveena olisi aidosti toimiva yhteistyö. Tämä palvelee parhaiten alueiden asukkaita, joiden parhaaksi molemmat toimijat kuitenkin toimivat.

10 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kokonaisuutena ottaen opinnäytetyön tekeminen sujui ennakkosuunnitelman mukaisesti. Talvella 2012 koin pienen takaiskun, kun tekniikka petti ja siihen asti tekemäni kirjallinen osuus hävisi bittiavaruuteen. Tuossa vaiheessa haastattelut olivat kuitenkin vielä pääosin nauhoitteena ja teoriaosuus vielä ”vaiheessa”, joten kovin valmis versio ei vielä tuolloin ollut, onneksi. Tärkeän muistutuksen sain kuitenkin siitä, että aina kannattaa ottaa varmuuskopio omasta työstä.

Aihepiirin ja näkökulman selkiytyttyä itse työn tekeminen on ollut vaativaa, mutta mukavaa ja aikataulu on loppujen lopuksi pitänyt. Alkuvaiheen haastavimpana tehtävänä koin jokaiselle sopivan haastatteluajan ja -paikan löytämisen. Diakoniatyöntekijöiden kohdalla tämä ei ihan onnistunut, sillä Sampolan edustaja ei loppujen lopuksi haastatteluun päässyt.

Itse haastattelut sujuivat kimmelluksitta ja hyvässä hengessä, tekniikka toimi hyvin ja aikataulut pitivät. Ensimmäisen haastattelun, jonka tein nuorisotyöntekijöille, pidin keskustan nuorisotalolla. Toiseen haastatteluun tulivat diakoniatyöntekijät ja sen tein Pihlavan seurakunnan tiloissa, diakoniatyöntekijän työhuoneessa. Kolmannen haastattelutilaisuuden toteutin Sampolan veden ja lämmön toimistolla Sampolassa asukasyhdistysten puheenjohtajille ja Pormestarinluodon kirjatuvan edustajalle.

Materiaalin haastatteluista sain hyvin. Haastateltavat kokivat opinnäytetyöni aiheen tärkeäksi ja jokaisella oli aiheeseen sanottavaa, toisilla enemmän ja toisilla vähemmän. Sen koin erityisenä rikkautena, että nuorisotyöntekijöiden ryhmässä oli työntekijä, jolla oli kokemusta yhteistyöstä ja sen sujumisesta melkein kymmenen vuoden ajalta ja toinen, joka oli ollut vajaan vuoden työssään. Heidän välillään syntyi hyvää vertailua ja kokemusten jakoa.

Myös lähiöiden kehittymiseen ja asukastupien historiaan sain perspektiiviä keskusteluista ja vaikka nämä eivät varsinaisesti opinnäytetyössäni keskeisiä asioita olleet, ne toivat lisää ymmärrystä asukastupiin ja niiden toiminnan kehitysvaiheisiin. Keskustelu rönsyili välillä laajalle, mutta en sitä halunnut kahlita, ja mielestäni tämä

osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Teemarungossa kuitenkin pääosin pysyttiin, painopisteen vaihdellessa jonkin verran ryhmän mukaan.

Asukastupien tärkeys tiedostetaan yhteistyökumppaneiden keskuudessa, eikä se ollut itselleni yllätys. Lähipubeille tarvitaan lähiöissä vaihtoehto ja asukastuvat sopivat oivallisesti siihen tarkoitukseen jo sijaintiensa puolesta. Asukastupia hyödynnetään mielestäni muutenkin liian vähän, kun miettii, että ne ovat kaupungin toimintaa. Lähiöissä ei Pihlavaa lukuun ottamatta ole esimerkiksi terveystalviteita ja asukastuville voisi mainiosti järjestää esimerkiksi pienimuotoista terveydenhuoltoa; vaikka verenpaineen ja verensokerin mittausta ja terveydenhoitoon liittyvää neuvontaa kerran viikossa. Sampolassa on jossain vaiheessa ollut kaksi kertaa viikossa sairaanhoitajan vastaanottoimintaa Satakunnan vanhustuki ry:n järjestämänä toimintana, mutta rahoituksen päätymisen myötä se toiminta loppui.

Toimintatarjonta tuvilla vaihtelee ja sen kehittämiseen ja suunnitteluun kannattaisi mielestäni ottaa alueiden asukkaat mukaan, esimerkiksi vuosittain järjestettävän tyytyväisyyskyselyn muodossa. Toinen vaihtoehto voisivat olla kiinteät palautelaatikat, joihin asiakkaat voisivat laittaa palautetta aina tarvittaessa. Toiminnan tiedottamisessa on myös parannettavaa. Nykyisin toimintaa mainostetaan Satakunnan Kansan Menot -palstalla, mutta tavoittaako se asiakaskunnan parhaalla mahdollisella tavalla? Sosiaalisen median hyödyntämistä kannattaisi kokeilla tässä tarkoituksessa ja tiedän, että ainakin Pihlavan asukastuvalla tätä mahdollisuutta jo ansiokkaasti hyödynnetään.

Päällekkäiset toiminnot kannattaisi alueilla myös minimoida ja panostaa alueellisen yhteistyön sujumiseen. Jotain toimintaa, esimerkiksi jouluaterioiden järjestämistä, voi tietysti jokainen taho itsekseenkin järjestää, mutta silloin kannattaisi tarkistaa, ettei niitä järjestetä samana päivänä kovin monessa paikassa, koska se ei yhteisen asiakaskunnan vuoksi palvele ketään. Isommat alueelliset projektit kannattaa ehdottomasti toteuttaa yhteistyössä. Menneisyyden ristiriidat täytyisi unohtaa; niitä on ollut mutta tulevaisuudessa asiat voidaan tehdä toisin.

Alueellisella yhteistyöllä ja sen sujumisella lähiöissä on suuri merkitys. Kaupungin työtä raamittavaa esimiestasolta tuleva ohjeistus ja asukastupien toimintaan vaikuttaa kunnallinen byrokraatia. Päällekkäistoiminnoista tulisi alueilla päästä eroon, sillä ne

kuluttavat turhaan rajallisia voimavaroja, niin kolmannen sektorin toimijoiden kuin kaupungin. Lähiöissä asiakaskunta on kuitenkin käytännössä sama niin seurakunnan kuin kaupungin asukastuvan järjestämällä retkellä.

Aukioloaikoja ja niiden muutosta tulisi järkevästi miettiä asukastuvilla. Se on totta, että nykyisellään ne sulkevat monet kävijäryhmät pois. Olisiko mahdotonta esimerkiksi avata tupa jonakin päivänä myöhempään ja olla vastaavasti illalla auki pidempään? Myös viikonlopputoimintaa kannattaisi vakavasti miettiä, ehkä se voisi liittyä ruokailutoiminnan järjestämiseen.

Sosiaalityön haasteena olevaan yhteisöllisyyden katoamiseen kaupungin lähiöistä asukastupatoiminnan avulla voidaan hyvin vastata. Asukkaat saavat apua, tukea ja ennen kaikkea mahdollisuuden osallistua ja tämän myötä onnistumisen kokemuksia, joilla on voimaannuttava vaikutus. Ihmisarvoinen, aktiivinen elämä mahdollistuu ja sen myötä syrjäytymisen uhka vähenee.

Lähiötyön keinoin on mahdollista vastata syrjäytymiskehitykseen alueilla. Suurimmassa syrjäytymisvaarassa oleville ihmisille olisi mahdollista räätälöidä toimintaa, joka parantaisi heidän tieto - ja osaamisedellytyksiään ja sitä kautta vähentäisi syrjäytymisriskiä. Lähiötyöllä voidaan vastata myös muihin kaupunkisosaalityön tärkeisiin kysymyksiin kaupunkilaisen elämäntavan tukemisesta yksilöllisen elämänpolitiikan vahvistamiseen. Lähiötyöntekijöiden mahdollisuus kohdata ihminen hänen omalla maaperällään antaa mahdollisuuden päästä eri tavalla kontaktiin ihmisen kanssa kuin kliinisessä virastossa on mahdollista päästä; lähiötyössä sosiaalityö tuodaan käytännön tasolla ihmisen luo.

Asukastupien fyysinen sijainti lähiöissä luo asukkaille mahdollisuuden sosiaaliseen kanssakäymiseen lähellä kotia ja kuten tutkimustuloksista kävi ilmi, ne vastaavat jollain tasolla sosiaalisen turvakentän puutteeseen. Entisajan yhteiskunnassa käytiin kylässä naapureiden ja sukulaisten luona, mutta nykyään sukulaiset voivat asua toisella puolella Suomea eikä naapureita välttämättä edes tunneta. Asukastuvista onkin muodostumassa kohtaamispaikkoja joihin voi mennä kahvikupin ääreen vaihtamaan ajatuksia ja kuulemaan alueen kuulumiset. Sieltä voi löytää apua käytännön arjen sujumiseen, esimerkiksi apua aidan korjaukseen tai lapsenvahdin lauantai-illaksi.

Jatkotutkimuksia ajatellen asukastuvilta löytyy paljon mahdollisuuksia. Rosenqvistit tutkivat opinnäytetyönään vuonna 2009 Porin kaupungin asukastupien asiakasrakennetta, asukkaiden hyvinvointia ja palvelutarpeita ja heidän työssään mainittiin jatkotutkimusaiheena se, miten asukastuvan toiminta ja asiakasrakenne on muotoutunut eri hallintokunnan alaisuudessa, tai syvällisempi tutkimus toiminnan vaikutuksista asiakkaiden elämään. Miespuolisten asiakkaiden palvelutoiveita he ajattelivat myös yhdeksi tutkimusaiheeksi. (Rosenqvist, Rosenqvist 2009, 70.) Nämä kaikki ovat erinomaisia tutkimuskohteita.

Asukastuvilla olisi mahdollista järjestää myös erilaisia toimintatutkimuksia. Myös työllistettäviin liittyen asukastuvat tarjoavat paljon tutkimusmahdollisuuksia. Mielenkiintoista olisi tutkia esimerkiksi heidän kokemuksiaan asukastuvilla työskentelystä, koska pääsääntöisesti he ovat kuitenkin asiakaskuntaa ennen työjaksoa, ja palaavat jakson jälkeen asiakkaan rooliin. Tämä olisi mielestäni erittäin mielenkiintoinen tutkimuskohde.

On hienoa, että Porissa lähiötyötä tehdään myös kaupungin toimintana. Se ei ole lakisääteistä sosiaalityötä ja sen vuoksi myös Porissa asukastupatoiminta joutuu todistelemaan olemassaolon oikeutustaan rahoituksesta päättävälle taholle joka vuosi. Näinä aikoina kun kuntatalous on tiukkaa, ei ole itsestään selvää, että tällaista toimintaa jatketaan. Kuitenkin, se on ennaltaehkäisevää sosiaalityötä juuri niillä syrjäytyneillä asuinalueilla ja sellaisenaan se tulee aina korjaavaa sosiaalityötä halvemaksi pitkällä tähtäimellä.

11 LÄHTEET:

- Ahonen, Petri 2011. Lähiöyöntekijä. Sampolan asukastupa, Porin kaupunki.
Sähköpostiviesti 6.6. 2011. Vastaanottaja Anne Salin.
- Halme, Timo; Koski, Kimmo; Niskanen, Saija; Kurki, Hannu 2001. Lähiöiden palvelut Kysyntä, tarjonta ja kehittämiskeinot. Suomen ympäristö 475. Helsinki:Ympäristöministeriö.
- Harju, Aaro 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta.
Sivistysliiton Kansalaisfoorumi SKAF ry.
- Helne, Tuula 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Helsinki:Stakes
- Hirsjärvi, Sirkka; Hurme, Helena 1991. Teemahaastattelu. 5.painos. Helsinki:
Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko; Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita. 13.-14.,
osin uudistettu painos. Helsinki:Tammi.
- Hämäläinen, Kaiju 2011. Aikuissosiaalityön päällikkö, Porin perusturvakeskus. Pori.
Sähköpostiviesti 3.2. Vastaanottaja Anne Salin.
- Juhila, Kirsi; Forsberg Hannele & Roivainen Irene 2002. Marginaalit ja sosiaalityö.
Jyväskylä: Kopijyvä Oy.
- Kananoja, Aulikki; Lähteinen, Martti; Marjamäki, Pirjo; Laiho, Kristiina; Sarvimäki,
Pirjo; Karjalainen, Pekka; Seppänen, Marjaana 2007. Sosiaalityön
käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Karjalainen, Pekka; Karisto, Antti; Seppänen, Marjaana 2002. Lähiöt,
kaupunkisosiaalityö ja projektitoiminta. Teoksessa Juhila, Kirsi;
Forsberg, Hannele; Roivainen, Irene (Toim.) Marginaalit ja sosiaalityö.
Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Kompakti kaupunki – loppuraportti i.a. Viitattu 26.3.2012

<http://www2.pori.fi/kompaktikaupunki/linkit/loppuraportti111214.pdf>

Koskinen, Simo 2003. Suomalaisen yhteisösosiaalityön kehitys ja nykysuuntaukset.

Teoksessa Laitinen, Merja; Pohjola Anneli (Toim.) Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. Jyväskylä: PS-kustannus.

Krok, Suvi 2008. Kerrostalonaapurusto yhteisöllisyyden kokemuksena. Teoksessa

Roivainen, Irene; Nylund, Marianne; Korkiamäki Riikka &

Raitakari Suvi (toim.) 2008. Yhteisöt ja sosiaalityö.

Jyväskylä: PS-kustannus.

Levomäki, Anne 2011. Lähiötyöntekijä. Pihlavan asukastupa, Pori. Sähköpostiviesti

6.6.2011. Vastaanottaja Anne Salin.

Lindqvist, Martti 1999. Keskeneräisyyden puolustus. Helsinki:Otava.

Moilanen, Liisa 1995. Ryhmähaastattelu työyhteisössä-tiedonkeruun ja vaikuttamisen

väline. Helsinki: Työterveyslaitos.

Pori i.a. Viitattu 2.3.2011. <http://www2.pori.fi/listat/kv/2010/13121000.0/index.html>

Roivainen, Irene 1999. Sokeripala metsän keskellä Lähiö sanomalehden konstruktiona.

Helsingin kaupungin tietokeskus: Tutkimuksia 1999:2. Helsinki:

Tietokeskus.

Roivainen, Irene; Nylund, Marianne; Korkiamäki Riikka & Raitakari Suvi (toim.) 2008.

Yhteisöt ja sosiaalityö. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rosenqvist, Kirsti; Rosenqvist, Outi 2009. Porin kaupungin asukastupien

asiakasrakenne, asiakkaiden hyvinvointi ja palvelutarpeet. Satakunnan

ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

- Rosnell, Raija 2010. Lähiötyöntekijä. Pihlavan asukastupa, Porin kaupunki.
Henkilökohtainen tiedonanto 3.11.2010.
- Röpelinen, Anne-Mari 2008. Lähiötyö lapsiperheiden parissa - mukavaa puuhastelua vai ongelmiin tarttumista? Teoksessa Roivainen, Irene; Nylund, Marianne; Korkiamäki, Riikka & Raitakari, Suvi (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö. Jyväskylä: PS - kustannus
- Siltaniemi, Akin; Perälähti, Anne; Eronen, Anne; Londèn, Pia; Peltosalmi, Juha 2008. Hyvinvointi ja osallisuus Itä-Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveys- turvan keskusliitto ry.
- Sulkunen, Pekka 1992. Ryhmähaastattelujen analyysi. Teoksessa Klaus Mäkelä (toim.) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus, 264-285.
- THL i.a. Viitattu 4.5.2011.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/yhteisollisyys
- Toivonen, Mari 2008. Mansikkapaikka on kuin...hengähdyspaikka arjen keskellä. Teoksessa Roivainen, Irene; Nylund, Marianne; Korkiamäki, Riikka & Raitakari, Suvi (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö. Jyväskylä: PS - kustannus
- Tuomi, Jouni; Sarajärvi, Anneli 2011 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 8.uudistettu painos. Helsinki:Tammi.
- Visavuori, Päivi 2011. Lähiötyöntekijä. Pormestarinluodon asukastupa, Porin kaupunki. Sähköpostiviesti 6.6.2011. Vastaanottaja Anne Salin.
- Ympäristöministeriö. Monitoimijainen lähiöuudistus 1996. Suomen ympäristö 47. Lähiötyöryhmän loppuraportti ja toimenpide-ehdotukset. Helsinki.
- Ympäristöministeriö. Lähiöuudistus 2000 – oppia menneestä ja suuntia tulevaisuuteen. Suomen ympäristö 324. Lähiöiden tulevaisuus-työryhmän loppuraportti

1999. Helsinki.

LIITE 1

Porin kaupungin asukastuvat: yhteistyö ja kehittäminen alueellisten yhteistyökumppanien näkökulmasta

Haastattelun teemoja:

Yhteistyö: määrä ja laatu

Toiminta asukastuvilla: määrä, laatu, tiedotus

Kehittäminen

Vaikuttavuus alueellisena toimijana

Osallisuus/osallistaminen: merkitys työllistäjänä ja syrjäytymisen ehkäisyssä alueella

Yhteisöllisyys

- 1) Yhteinen historia asukastupien kanssa?
- 2) Millaisia vaiheita yhteistyöhön liittyy? Mahdolliset muutokset?
- 3) Tämänhetkinen yhteistyö ja sen sujuminen?
- 4) Arvio asukastupien merkityksestä nyt ja tulevaisuudessa
- 5) Varsinaiset kehittämistarpeet yhteistyökumppanin näkökulmasta

LIITE 2

Alueellinen vaikuttavuus:

”Mielletään vanhojen ihmisten tapaamispaikaksi”

”Kohtaamispaikkana tarpeellinen alueen aikuis- ja eläkeläisväestölle, yli nuokkari-ikäisille työttömille paikka johon mennä”

”Avoin tapaamispaikka”

”Vastaa nykyaikana jollain tasolla sosiaalisen turvakentän puutteeseen”

”Aito vaihtoehto pubille”

”Lähiöissä paljon ihmisiä, joille asukastupa on elinehto”

”Aktivoi!”

”Ryhmätoiminta mahdollistaa osallistumisen ja antaa mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin”

”Lisää yhteisöllisyyttä alueilla”

”Työllistää”

”Mahdollistaa sosiaalista kanssakäymistä”

”Mahdollisuus keskusteluapuun ja neuvontaan”

”Tarjoaa yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä”

”Osa alueellista yhteistyöryhmää”

”Toiminnan järjestäjä”

”Yhteistyökumppanina merkittävä”

”Toiminta eriytynyt”

”Tärkeää toimintaa alueella”

”Toiminta osittain päällekkäistä srk:n kanssa”

